

І. Роянова,

аспірантка кафедри права Європейського Союзу
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДЕМІЛІТАРИЗОВАНІ ТА НЕЙТРАЛІЗОВАНІ ТЕРИТОРІЇ В МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ

Постановка проблеми. Стаття присвячена актуальній темі, особливо в умовах сучасних міжнародних відносин, що потребують належного правового регулювання створення демілітаризованих і нейтралізованих зон та їхнього вивчення наукою міжнародного права. Разом із тим, поки існують прогалини в дослідженні цих феноменів.

Так, міжнародна договірна практика держав впродовж XIX – на початку XX ст.ст. свідчила про відсутність чіткої різниці в правовій регламентації створення демілітаризованих і нейтралізованих територій. Переважно держави укладали між собою договори про створення зон, які містили в собі ознаки як демілітаризованих, так і нейтралізованих територій. Це зумовлювало проблему невизначеності в регулюванні цих відносин.

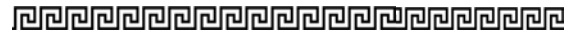
Передвісником окремої правової регламентації демілітаризованих і нейтралізованих територій на міжнародному рівні можна вважати Конвенцію про демілітаризацію Аландських островів, підписану 30 березня 1856 р. [1]. Однак вона мала більше регіональний, ніж універсальний характер. Крім того, Конвенція 1856 р. містила тільки вказівку, що на Аландських островах заборонено утримувати будь-які війсьні й воєно-морські утворення та розміщувати фортифікаційні споруди (ст. 1).

Однак практика створення демілітаризованих і нейтралізованих

територій та їх окремого правового регулювання почала формуватися після Першої світової війни. Так, Версальський мирний договір 1919 р. [2] вперше на універсальному рівні передбачив створення демілітаризованої зони, а саме Рейну. Загальновідомо, що цей договір наклав жорсткі обмеження збройних сил Німеччини, її особового складу, техніки, озброєння, командної структури.

Ст. ст. 42–44 цієї багатосторонньої угоди розкривають значення поняття «демілітаризація», зокрема: «Германії заборонялося утримувати і будувати будь-які фортифікаційні споруди як на лівому березі Рейну, так і на правому березі вздовж лінії дистанцією в 50 км зі сходу на захід Рейну». Крім того, в ст. 43 зазначено, що в межах цієї зони заборонено було утримувати війсьні формування як постійно, так і тимчасово, здійснювати військові маневри, мобілізаційні заходи. У разі порушення режиму, встановленого ст. ст. 42–43, таку поведінку можна було б розглядати як ворожий акт проти країн-учасниць угоди й загалом як акт проти миру у світі.

Однак демілітаризовані й нейтралізовані зони не виникли раптово з підписанням вищезазначених угод. Більшість вітчизняних вчених, що займаються дослідженням історії міжнародного права, наприклад, О.В. Буткевич [3; 4], згадують про поодинокі приклади демілітаризації та нейтралізації територій у Стародавні часи, в епоху Середньовіччя,

Нового часу. Проте досліджень, присвячених історії становлення цих феноменів, особливостям створення та функціонування демілітаризованих і нейтралізованих територій впродовж згаданих періодів, не було. Виникає проблема у визначенні їхніх головних рис у межах зазначених історичних періодів та особливостей кожного з них на сучасному етапі.

Аналіз останніх досліджень.

У вітчизняній науці міжнародного права останніх років відсутні монографії та не досить наукових статей, присвячених становленню та розвитку демілітаризованих і нейтралізованих територій. Більшість праць вітчизняних вчених було представлено в другій половині ХХ ст. Зокрема, окремі з них присвячені створенню зон миру (Б.Р. Тузмухамедов, Н.В. Дінь), загальній характеристиці демілітаризованих і нейтралізованих територій у міжнародному праві (Б.М. Кліменко), особливостям правового регулювання окремих прикладів демілітаризованих і нейтралізованих зон, наприклад, Антарктики, Архіпелагу Шпіцберген (Б.М. Кліменко, Л.Д. Тімченко). Деякі статті й монографії можна зустріти серед зарубіжних вчених, більшість з яких займаються дослідженням особливостей демілітаризації та нейтралізації Аландських островів (С.С. Акермарк). Також зарубіжними фахівцями з міжнародного гуманітарного права (Д. Флек, М. Боте) розглядаються особливості запровадження та дії режимів демілітаризованих і нейтралізованих зон під час збройних конфліктів.

Мета статті. Сформулювати ключові ознаки демілітаризованих і нейтралізованих територій (зон) і визначити особливості їхнього створення та функціонування в міжнародному гуманітарному праві.

Виклад основного матеріалу.

Потрібно зазначити, що воєнні операції сторін конфлікту повинні здійснюватися тільки в межах театру воєн-

них дій. Такими зонами може бути відкрите море, виключна морська економічна зона, території держав, що є сторонами збройного конфлікту. Остання містить сухопутну частину, ріки й озера, внутрішні морські води й територіальне море й повітряний простір над ним. Водночас театр воєнних дій (війни) не може містити певні зони, що знаходяться під особливою охороною з боку міжнародного гуманітарного права та які заборонено використовувати у воєнних цілях, зокрема: санітарні й безпечні зони (ст. 14 (4) Женевської конвенції 1949 р. [5]), нейтралізовані й демілітаризовані території (зони) (ст. 15 (4) Женевської конвенції 1949 р.; ст. 60 Додаткового протоколу 1977 р. до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р. щодо захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Додаткового протоколу I) [6]).

У навчальній літературі з міжнародного публічного права демілітаризовані й нейтралізовані території розглядаються як окремі феномени [7, с. 159; 8, с. 340]. Такі території користуються особливим захистом від воєнних дій. В їхніх межах діє спеціальний режим, встановлений із метою забезпечення миру й безпеки (режим міжнародної безпеки) [7, с. 159]. Для позначення цих зон також використовують загальне поняття «захищені зони» (protected zones), яке охоплює демілітаризовані, нейтралізовані, безпекові й санітарні зони, а також місцевості, що не обороняються [9, с. 671; 10]. Однак ці режими мають певні специфічні особливості.

Під демілітаризованими територіями (зонами) розуміють певні простори (наземні, морські, повітряні), в межах яких заборонені будь-які види воєнної діяльності. Тобто забороняється розміщувати збройні сили й озброєння, утворювати воєнні бази, проводити військові навчання, виробляти й ввозити військові матеріали, виробляти й випробовувати

зброю. Дія такого режиму в просторі означає, що забороняються будь-які польоти військових літаків у повітряному просторі зазначених територій. Водночас такі обмеження розповсюджуються і на внутрішні води й територіальне море в разі, коли демілітаризована територія має вихід у море. Наприклад, Конвенцією про заборону фортифікації та нейтралізацію Аландських островів від 20 жовтня 1921 р. була передбачена демілітаризація та нейтралізація не лише сухопутної, а й морської території (ч. ч. 1, 2 ст. 2 закріплюють ширину територіального моря в 3 морські милі, що відраховуються від лінії найнижчого відпливу) [11].

Правове регулювання цих територій здійснює Додатковий протокол 1977 р. до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р. щодо захисту жертв збройних конфліктів міжнародного характеру (Додаткового протоколу I) [6]. Так, ч. 3 ст. 60, що має назву «Демілітаризовані зони», розкриває такі ознаки зазначених територій:

- а) всі комбатанти, а також мобільні бойові засоби й мобільне воєнне спорядження повинні бути евакуйовані;
- б) стаціонарні воєнні установки й споруди не повинні використовуватися у ворожих цілях;
- в) ні влада, ні населення не повинні чинити ворожих дій;
- г) будь-яка діяльність, пов'язана з воєнними зусиллями, повинна бути припинена.

Юридичною підставою для встановлення демілітаризованої території є угода, укладена між державами. Якщо держава сформулює намір створити демілітаризовану зону на підставі висловленого нею одностороннього акту, останній матиме політичне значення та не буде обумовлювати правових наслідків.

У ч. 2 ст. 60 зазначено, що угода може бути укладена в усній або письмовій формі, в мирний час, а також після початку воєнних дій, і в ній повинні бути подані якомога точніші

визначення та опис межі демілітаризованої зони й за необхідності встановлені методи контролю. Якщо угода про запровадження демілітаризованої зони була укладена в мирний час, вона повинна передбачати роззброєння, а також заходи, спрямовані на превенцію конфліктів, які можуть виникнути в майбутньому. Щодо меж такої зони, чим ширше вони, тим складніше їх контролювати й забезпечувати захист. В угоді, що запроваджує такий режим, повинно бути чітко прописано конкретний перелік видів діяльності, що забороняється, з визначенням засобів і заходів контролю за дотриманням таких заборон. Крім того, демілітаризована зона повинна бути чітко визначена на місцевості за допомогою певних знаків, що узгоджується сторонами угоди (ч. 5). Таким чином, демілітаризовані території (зони) – це встановлені на підставі угоди між державами певні обмежені на місцевості райони, які заборонено використовувати у воєнних цілях і здійснювати на них будь-які види воєнної діяльності.

Присутність у цій зоні осіб, які користуються особливим захистом за Женевськими Конвенціями 1949 р. (зокрема Конвенцією про поліпшення долі поранених і хворих у наявних арміях; Конвенцією про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі; Конвенцією про поведіння з військовополоненими; Конвенцією про захист цивільного населення під час війни) й за цим Протоколом, й поліцейських сил, залишених з єдиною метою підтримання законності й порядку, не суперечить умовам, викладеним у п. 3 ст. 60 Додаткового протоколу I. Таким чином, режим демілітаризованої зони поширюється як на саму територію, на об'єкти, що мають воєнне призначення, так і на осіб, зокрема поранених, лікарів, духовенство, захист яких передбачений Женевськими конвенціями 1949 р.

Демілітаризована зона, що підпадає під особливу охорону з боку міжнародного гуманітарного права, може бути запроваджена на етапі післявоєнних відносин між державами або на час перемир'я. Яскравим прикладом є демілітаризована зона, що розташована між Північною та Південною Кореєю та була запроваджена на підставі Угоди про перемир'я в Кореї від 27 липня 1953 р. [12]. У ст. 1 зазначеної угоди вона називається ще «буферною зоною», ширина якої дорівнює 2 км, що відлічуються від воєнної демаркаційної лінії. Інший приклад: згідно зі ст. ст. 4–5 Угоди про демілітаризацію Сребрениці від 19 квітня 1993 р. [13] [14, с. 3] було передбачено умови, що кожна військова чи воєнізована частина повинна або вийти за межі демілітаризованої зони, або здати зброю. Відповідно до ст. 4, боєприпаси, міни, вибухові речовини й бойові припаси в межах демілітаризованої зони повинні бути передані Силам ООН, під управлінням яких здійснювалась демілітаризація Сребрениці. Крім того, особливістю цієї угоди є умова щодо строків, впродовж яких повинен розпочатися процес демілітаризації. Зокрема, демілітаризація Сребрениці повинна була завершитися впродовж 72 годин із моменту прибуття Сил ООН із можливістю корегування строку в разі, якщо буде мати місце затримка Сил ООН (ст. 4 Угоди).

Варто зазначити, що такі зони мають певну відмінність від постійних демілітаризованих територій, наприклад, Аландських островів, Антарктики, Суецького й Панамського каналів. Останні є історично сформованими демілітаризованими зонами, загально визнаними на міжнародному рівні. Таким чином, демілітаризація території може мати постійний характер, що підтверджують вище зазначені приклади, а може мати тимчасовий характер, зокрема як засіб ліквідації наслідків збройного конфлікту в зоні бойових дій. Крім того,

залежно від цілей встановлення, вона може мати превентивний або правовідновлювальний характер.

Додатково на підтвердження демілітаризації територій як заходу тимчасового характеру можна зазначити ч. 1 ст. 10 Протоколу про заборону або обмеження застосування мін, мін-пасток та інших пристроїв із поправками, внесеними 3 травня 1996 р., що має назву «Ліквідація мінних полів, мінних районів, мін, мін-пасток та інших пристроїв і міжнародне співробітництво». У цій статті передбачено таке: «Невідкладно, одразу ж після припинення активних військових дій всі мінні поля, мінні райони, міни, міни-пастки й інші пристрої розмінуються, ліквідуються, знищуються чи зберігаються відповідно до статті 3 і пункту 2 статті 5 цього Протоколу». Разом із тим, ч. 3 й 4 передбачають можливість надання стороні, що здійснює контроль над районом, від інших держав і міжнародних організацій технічної та матеріальної допомоги, необхідної для виконання зобов'язань, передбачених ч. 1, включаючи, за відповідних обставин, проведення спільних операцій, необхідних для виконання таких зобов'язань [15].

Розглянемо далі нейтралізовані території, що мають певну схожість із демілітаризованими, у зв'язку із чим впродовж XIX – на початку XX ст.ст. більшість міжнародних договорів застосовували їх як рівнозначні поняття. Хоча заходи, про які зазначали сторони в угоді, іноді не збігалися з назвою. Наприклад, на прикордонній зоні між Норвегією та Швецією була утворена нейтральна зона на підставі Конвенції щодо встановлення нейтральної зони й знищення фортифікаційних споруд (Карлстадська Конвенція), підписаної в Стокгольмі 26 жовтня 1905 р. [16]. Ч. 4 ст. 1 передбачає «заборону жодних воєнних операцій у межах цієї зони, заборону використовувати її як базу для воєнних операцій і зосере-

джувати збройні військові сили, окрім тих, що необхідні для збереження публічного порядку й для забезпечення підтримки в разі настання надзвичайних ситуацій». Однак зміст цієї норми свідчить про ознаки демілітаризованої зони.

Правове регулювання нейтралізованих територій (зон) здійснює перша Женевська конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у чинних арміях [17] і четверта Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 р. [5]. Так, ч. 1 ст. 23 1 Женевської конвенції 1949 р. закріплює фактичні підстави створення нейтралізованих зон, зокрема «після початку воєнних дій сторони конфлікту можуть створювати на власній території, а в разі необхідності – на окупованих територіях госпітальні зони й місцевості, організовані так, щоб захистити від впливу війни поранених і хворих, а також персонал, який відповідає за організацію та управління цими зонами й місцевостями й догляд за особами, які там зосереджені». Також вона містить юридичні підстави (ч. 2 ст. 23 1 Женевської конвенції 1949 р.): «з початком і під час воєнних дій відповідні сторони можуть укладати угоди про взаємне визнання створених ними госпітальних зон і місцевостей».

Ст. 15 (4) Женевської конвенції 1949 р. теж закріплює юридичні й фактичні підстави встановлення таких територій. Але вона є спеціальною нормою, на відміну від попередньої загальної норми, що стосується як створення безпечних і санітарних зон, так і нейтралізованих. Її аналіз дозволяє сформулювати такі ознаки нейтралізованих територій. Представники сторін конфлікту укладають і підписують письмову угоду, предметом якої є нейтралізована зона. Така угода укладається під час війни, оскільки ч. 1 ст. 15 містить пряму вказівку, що «будь-яка сторона конфлікту може звернутися безпосеред-

ньо або за посередництвом нейтральної держави чи якоїсь гуманітарної організації до протилежної сторони з пропозицією про створення в районах, де відбуваються бойові дії, нейтралізованих зон, призначених для захисту від наслідків війни осіб». Ця умова відрізняє нейтралізовану зону від демілітаризованої, оскільки правовий режим останньої за дією в часі функціонує як в мирний, так і у воєнний час.

Мета утворення нейтралізованих територій, як було вже зазначено – захист від наслідків війни таких осіб:

- а) поранених і хворих комбатантів або некомбатантів;
- б) цивільних осіб, які не беруть участі в бойових діях і, перебуваючи в зонах, не виконують жодної роботи воєнного характеру.

Таким чином, створення таких просторів є формою захисту поранених і хворих комбатантів, некомбатантів, цивільного населення та інших осіб, які захищаються міжнародним гуманітарним правом.

Крім того, ч. 2 закріплює положення про узгодження сторонами угоди географічного розташування такої зони із зазначенням координат і можливістю позначення її на місцевості. Також розв'язуються питання керівництва й контролю над дотриманням режиму нейтралізованої зони. Таким чином, нейтралізації підпадає сама територія в межах визначених за домовленістю сторін, об'єкти, розташовані на ній, і суб'єкти, що захищаються міжнародним гуманітарним правом.

Варто зазначити, що угода між сторонами встановлює початок і тривалість режиму нейтралізованої зони. З цього можна припустити таке: якщо до збройного конфлікту в межах зони були розміщені воєнні об'єкти, то вони не ліквідовуються, а лише забороняється їх використовувати на період дії режиму. Сама зона не може бути театром воєнних дій, оскільки в її межах забороняються проводити

воєнні операції. Але із закінченням строку дії режиму такої зони, якщо про інше сторони не досягли згоди, територія вже не може вважатися нейтралізованою. Проте демілітаризована територія, навпаки, вимагає ліквідації стаціонарних воєнних об'єктів і споруд або заборону їх використання у воєнних цілях, евакуацію мобільних бойових засобів і воєнного спорядження разом із комбатантами (п. п. а, в ч. 3 ст. 60 Протоколу I).

Прикладом створення нейтралізованої зони може бути Угода щодо встановлення захищеної зони навколо лікарні в Осіек від 27 грудня 1991 р., укладена між Хорватією та Соціалістичною Федеративною Республікою Югославії [18]. Вона оголосила територію навколо лікарні в Осіек захищеною зоною, яка знаходиться під наглядом Міжнародного Комітету Червоного Хреста (МКЧХ) відповідно до принципів ст. 23 (I) Женевської конвенції 1949 р. і ст. ст. 14–15 IV Женевської конвенції 1949 р. (ст. ст. 1, 2 (1)). Режим цієї зони передбачає в ст. 7 (1) зазначеної угоди, що «жодної зброї не має бути в захищеній зоні». Крім того, ст. 11 встановлює, що за жодних обставин ця зона не може бути об'єктом нападу й режим, встановлений в її межах, повинен поважатися та захищатися сторонами конфлікту. Таким чином, нейтралізовані території – це встановленні на підставі угоди між державами певні обмежені на місцевості простори, метою створення яких є захист осіб від впливу війни (поранених і хворих комбатантів і некомбатантів, а також персонал, який відповідає за організацію та управління цими зонами й місцевостями).

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити такі **висновки**:

1. Демілітаризовані й нейтралізовані території в сучасному міжнародному праві відрізняються за предметом регулювання. Мета їх створення під час збройного конфлікту – вивести за межі театру воєнних дій певні

райони задля уникнення свавілля (методи й засоби ведення війни не є необмеженими) й створити простори, в межах яких особи, що захищаються міжнародним гуманітарним правом, були в безпеці.

2. Демілітаризовані території – це встановленні на підставі угоди між державами певні обмежені на місцевості райони (наземні, морські, повітряні простори), які заборонено використовувати у воєнних цілях і здійснювати на них будь-які види воєнної діяльності. Міжнародне гуманітарне право встановлює мінімальні умови, яким повинна відповідати така зона. Разом із тим, на рівні двосторонніх або багатосторонніх угод можуть бути уточненні заходи, які будуть здійснюватися в їхніх межах. Вона може мати як превентивний характер, так і правовідновлювальний.

3. Нейтралізовані території – встановленні на підставі угоди між державами певні обмежені на місцевості простори, метою створення яких є захист осіб від впливу війни (поранених і хворих комбатантів і некомбатантів, а також персонал, який відповідає за організацію та управління цими зонами й місцевостями).

4. Правовий режим демілітаризованої зони може бути встановлено як в мирний, так і у воєнний час. Водночас режим нейтралізованої зони – на початку й під час збройного конфлікту.

5. Демілітаризована зона передбачає ліквідацію воєнних об'єктів і споруд або, в разі неможливості цього, заборону їхнього використання у воєнних цілях. Також режим цієї території забезпечує евакуацію мобільних бойових засобів і воєнного спорядження разом із комбатантами. Водночас нейтралізована зона забороняє використовувати як театр для воєнних дій територію цієї зони на період, визначений в угоді, разом з об'єктами, що розміщені на ній, без необхідності ліквідації їх, зокрема воєнних об'єктів.

6. Такі зони мають певну відмінність у порівнянні з історично сформованими демілітаризованими й нейтралізованими зонами, загальноновизнаними на міжнародному рівні (Аландські острови, Антарктика, Архіпелаг Шпіцберген, Суецький і Панамський канали). Демілітаризація та нейтралізація території може мати постійний характер, що підтверджують вище зазначені приклади. Разом із тим, може мати тимчасовий характер як засіб ліквідації наслідків збройного конфлікту в зоні бойових дій (демілітаризовані зони) або як засіб захисту хворих і поранених комбатантів і некомбатантів, цивільного населення та інших осіб, яких захищає міжнародне гуманітарне право (нейтралізовані зони).

Статтю присвячено особливостям демілітаризованих і нейтралізованих територій у міжнародному гуманітарному праві. Акцентується увага на тому, що вони мають глибоке історичне коріння, але історія становлення та розвитку не досить досліджена наукою міжнародного права. Авторка статті зазначає, що до початку ХХ ст. демілітаризовані й нейтралізовані території розглядалися як тотожні поняття, у зв'язку із чим відбувалася певна невизначеність ознак, що їх відрізняє. Події Першої світової війни змусили звернутися до цієї проблеми, як наслідок, Версальський мирний договір 1919 р. передбачив утворення демілітаризованої зони (Рейну). Його особливістю була, по-перше, чітка регламентація змісту заходів, які впроваджувались у межах демілітаризованої зони, по-друге, її визначеність на місцевості, по-третє, наявність механізму забезпечення такого режиму з боку Сторін цього договору.

Зазначено, що міжнародне гуманітарне право регламентує мінімальні вимоги до створення та

функціонування спеціальних режимів демілітаризованих і нейтралізованих територій (зон) (зокрема, їх регулює Женевська конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у наявних арміях від 12 серпня 1949 р. і Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 р., а також Додатковий протокол 1977 р. до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р. щодо захисту жертв збройних конфліктів міжнародного характеру). На рівні двосторонніх і багатосторонніх угод умови створення цих зон можуть бути уточнені.

Авторка статті визначає демілітаризовані території як встановлені на підставі угоди між державами певні обмежені на місцевості райони, які заборонено використовувати у воєнних цілях і здійснювати на них будь-які види воєнної діяльності. Демілітаризація території може мати постійний (наприклад, Аландські острови, Суецький канал) або тимчасовий характер як засіб ліквідації наслідків збройного конфлікту в зоні бойових дій (наприклад, демілітаризація Сребрениці). Зазначено, що нейтралізовані території – це встановлені на підставі угоди між державами певні обмежені на місцевості простори, метою створення яких є захист осіб від впливу війни (поранених і хворих комбатантів, некомбатантів, а також персонал, який відповідає за організацію та управління цими зонами й місцевостями). Акцентується увага на тому, що в міжнародному гуманітарному праві режими цих територій (зон) обмежені в часі: нейтралізовані зони можуть створюватися на початку або під час збройного конфлікту; демілітаризовані зони встановлюються в мирний час (тоді це матиме превентивний характер), воєнний, післявоєнний період (матиме

відновлювальний характер). Наприкінці авторка формулює висновок щодо головних ознак демілітаризованих і нейтралізованих зон у міжнародному гуманітарному праві.

Ключові слова: демілітаризовані зони, нейтралізовані зони, міжнародне гуманітарне право.

Roianova I. Demilitarized and neutralized territories in international humanitarian law

The article is devoted to the peculiarities of demilitarized and neutralized territories in international humanitarian law. Attention is drawn to the fact that these institutions have deep historical roots, but the history of their formation and development is partially studied by the science of international law. The author of the article notes that by the beginning of the XXth century demilitarized and neutralized territories were considered as indistinguishable concepts, due to which there was a certain uncertainty of the features that distinguishes them. The experience of the First World War required to solve this problem, as a result, the Versailles Peace Treaty of 1919 provided for the formation of a demilitarized zone (Rhine). Its peculiarities were, firstly, a clear regulation of the content of measures implemented within the demilitarized zone, secondly, its certainty of the location, and thirdly, the existence of the mechanism to guarantee such a regime by the Parties to this agreement.

It is noted that international humanitarian law regulates the minimum requirements of the establishment and operation of special regimes for demilitarized and neutralized territories (zones) (in particular regulated by the Geneva Convention on the amelioration of wounded and sick in armed forces of August 12, 1949 and the Geneva Convention on the protection of civilian persons in time of war of August 12, 1949, as well as the

Additional Protocol of 1977 to the Geneva Conventions of August 12, 1949, concerning the protection of victims of international armed conflicts). At the level of bilateral and multilateral agreements, the conditions for the establishment of these zones can be clarified.

The author of the article defines demilitarized territories as the establishment on the basis of the agreement between states of the certain limited areas, which are prohibited to be used for military purposes and to carry out any kind of military activities on them. Demilitarization of the territory can be permanent (for example, the Eland Islands, the Suez Canal), or temporary as a means of eliminating the effects of armed conflict in the war zone (for example, the demilitarization of Srebrenica). It is noted that neutralized territories are established by agreement between the states certain space restrictions, the purpose of which is to protect persons from the effects of war (wounded and sick combatants, non-combatants, as well as personnel responsible for the organization and management of these zones and areas). Attention is drawn to the fact that in international humanitarian law, the regimes of these territories (zones) are limited in time: neutralized zones can be created at the beginning or during an armed conflict; demilitarized zones established in peacetime (then it will be preventive), war, post-war period (will be restorative). Finally, the author formulates a conclusion on the main features of demilitarized and neutralized zones in international humanitarian law.

Key words: demilitarized zone, neutralized zone, international humanitarian law.

Література

1. Convention on the demilitarization of the Eland Islands. Paris, 30 March 1856 (translation from the original french

text). URL: <http://www.kulturstiftelsen.ax/images/internationellaavtal/engelskaavtal.pdf> (дата звернення: 18.08.2020).

2. *The Versailles Treaty June 28, 1919: Part XV*. URL: <https://avalon.law.yale.edu/imt/partxv.asp> (дата звернення: 18.08.2020).

3. Буткевич О.В. Міжнародне право Стародавнього Світу : підручник. Київ : Україна, 2004. 864 с.

4. Буткевич О.В. Історія міжнародного права : підручник. М-во освіти і науки України. 2-е вид., стер. Київ : Ліра-К, 2016. 412 с.

5. Конвенція (IV) о защите гражданского населения во время войны. Женева, 12 августа 1949 года. URL: <https://www.icrc.org/ru/doc/resources/documents/misc/geneva-convention-4.htmh> (дата звернення: 18.08.2020).

6. Дополнительный протокол к Женевским конвенциям от 12 августа 1949 года, касающийся защиты жертв международных вооруженных конфликтов (Протокол I). Женева, 8 июня 1977 года. URL: <https://www.icrc.org/ru/doc/resources/documents/misc/treaties-additional-protocol-1.htm> (дата звернення: 18.08.2020).

7. Міжнародне публічне право: підручник : у 3 т. / за заг. ред. В.Ф. Антипенко, Л.Д. Тимченко, О.В. Беглий та ін. Київ : НАУ, 2012. Т. 1. 420 с.

8. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / за заг. ред. В.В. Мицика, М.В. Буроменського, М.М. Гнатівського та ін. Т. 2. Харків : Право, 2018. 340 с.

9. *Customary International Humanitarian Law. Volume 2. Practice. Parts 1 and 2 / Edited by Jean-Marie Henckaerts, Louise Doswald-Beck, Carolin Alvermann, Angela Cotroneo, Antoine Grand, Baptiste Rolle*. Cambridge University Press, 2005. 4449 p.

10. Щокін Ю.В. Міжнародно-правовий звичай: проблеми теорії і практики : монографія. Харків : Право, 2012. 454 с.

11. *Convention relating to the Non-Fortification and Neutralisation of the Aaland Islands*. Geneva, 20 October 1921. *Treaty Series, League of Nations*. Vol. 9. P. 211–221. URL: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/LON/Volume%209/v9.pdf> (дата звернення: 18.08.2020).

12. *Agreement Concerning a Military Armistice in Korea*. July 27, 1953. URL: https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/KP%20BKR_530727_AgreementConcerningMilitaryArmistice.pdf (дата звернення: 18.08.2020).

13. *The Agreement on Demilitarisation of Srebrenica*. April 19, 1993. URL: https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/BA_930418_Agreement%20on%20the%20Demilitarization%20of%20Srebrenica.pdf (дата звернення: 18.08.2020).

14. Щокін Ю.В. Основания самообороны международных межправительственных организаций. Теория і практика правознавства. 2018. Вип. 2 (14). С. 3–14. URL: <http://ilaw.nlu.edu.ua/article/view/149269/148951>.

15. Протокол о запрещении или ограничении применения мин, мин-ловушек и других устройств с поправками, внесенными 3 мая 1996 г. (Протокол II к Женевской Конвенции о запрещении или ограничении применения конкретных видов обычного оружия, которые могут считаться наносящими чрезмерные повреждения или имеющими неизбирательное действие от 10 октября 1980 г.) URL: <https://www.icrc.org/ru/doc/resources/documents/misc/treaties-ccw-protocol2-revised-101080.htm> (дата звернення: 18.08.2020).

16. *Convention between Norway and Sweden relative to the establishment of a neutral zone*. October 26, 1905 (reproduced by the Secretariat for the Commission). UNCCP working paper (in French). URL: <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-211915/> (дата звернення: 18.08.2020).

17. Конвенція (I) об улучшении участи раненых и больных в действующих армиях. Женева, 12 августа 1949 года. URL: <https://www.icrc.org/ru/doc/resources/documents/misc/geneva-convention-1.htm> (дата звернення: 18.08.2020).

18. *Agreement relating to the establishment of a Protected Zone around the Hospital of Osijek*. December 27, 1991. URL: <https://www.peaceagreements.org/wgenerateAgreementPDF/1880> (дата звернення: 18.08.2020).